

Autores: Ineta Drēže, Baiba Balode, Maija Jaunzeme

Stundas tēma: propaganda totalitārā režīmā

9. klase (vēsture, sociālās zinības)

Mērķis – izpratne par propagandas nozīmi totalitārisma ideju ieviešanai sabiedrībā.

Skolēnam sasniedzamais rezultāts:

- Izskaidrot propagandas jēdzienu, noteikt propagandas tehnikas un veidus, kā tā tiek izplatīta;
- Prasme analizēt vizuālos avotus un atpazīt tajos propagandas elementus;
- Kritiski un argumentēti izvērtēt propagandas lietojumu.

Nepieciešamie resursi:

1. avots „Propagandas skaidrojumi” – katram skolēnu pārim (1. pielikums);
 2. avots „Propagandas paņēmieni” – katram skolēnu pārim (1. pielikums);
 - 3., 4., 5., 6., 7., 8. avoti – katram skolēnam individuāli (2. pielikums);
- Darba lapa nr. 1 „Plakāta analīze” – katram skolēnam (3. pielikums);
Darba lapa nr. 2 „Propagandas paņēmienu analīze” – katram skolēnu pārim (4. pielikums)

Mācību organizācijas formas: darbs pāros un individuāli

Stundas gaita:

Skolotāja darbība	Skolēnu darbība
Ierosināšanas fāze. Mācību dialogs (6 min.)	
Iepazīstina ar stundas mērķi un veicamajiem uzdevumiem. Jautā, kādā veidā cilvēki, cilvēku grupas mēdz pārliecināt citus par savu viedokli? Skolēnu idejas fiksē uz tāfeles.	Skolēni izsaka savu viedokli par pārliecināšanas metodēm.
Apjēgšanas fāze. Informatīvā daļa (4 min.)	
Informē, ka indivīdiem, cilvēku grupām, organizācijām, valstīm bieži nākas pārliecināt citus par savu viedokli. Lai to izdarītu pēc iespējas efektīvāk, cilvēki iemācījušies lietot iedarbīgu paņēmienu – propagandu. Sevišķi izteikti šis paņēmiens tika izmantots totalitārajās valstīs, kas arī ir šī režīma viena no būtiskākajām pazīmēm. Propagandas iedarbības spēku noteica ne tikai viltīgie pasniegšanas paņēmieni, bet arī tās plašā izplatīšana. Piemēram, Nacistiskajā	Uzklausa, ja nepieciešams uzdod papildus jautājumus

<p>Vācijā ar propagandas radīšanu un izplatīšanu nodarbojās īpaša Propagandas ministrija. Idejas cilvēkus sasniedza ar plakātu, radio, kino, laikrakstu starpniecību. Cilvēki ar šīm idejām tika iepazīstināti skolās uz ielas, sabiedriskās vietās.</p>	
<p>Patstāvīgs darbs pāros (8 min)</p>	
<p>Izdala 1. avotu (1. pielikums), lai skolēni iepazītos ar jēdzienu „propaganda” skaidrojumiem, paskaidro, kā strādāt ar šo avotu. Seko, lai skolēni izprastu darba raksturu, un atzinīgi novērtē, kuri darbu veic apzinīgi un atbildīgi.</p>	<p>Skolēni pāros iepazīstas ar jēdzienu „propaganda” skaidrojumiem 1. avotā. Katrā skaidrojumā pasvītro tos vārdus, kuri, viņuprāt, ir būtiski. No šiem vārdiem, skolēni veido savu propagandas skaidrojumu/definīciju, kurā ietver atbildes uz jautājumiem, kas ir propaganda, kādi ir tās mērķi un līdzekļi.</p>
<p>Vizuālo avotu analīze individuāli (17 min)</p>	
<p>Paskaidro, ka propagandas materiālu patiesās idejas un mērķi parasti tiek rūpīgi maskēti, lai ar tiem pēc iespējas neuzkrītošāk un veiksmīgāk ietekmētu cilvēku viedokli, emocijas, attieksmi un uzvedību. Ieraudzīt šos maskētos signālus – tas ir grūts uzdevums. Lai ietekmētu tos, kam materiāli adresēti, propagandas materiālu autori lieto ļoti viltīgus paņēmienus. Viens no šādiem populāriem propagandas paņēmieniem bija plakāts. Izdala vizuālos avotus – plakātus (3., 4., 5., 6., 7., 8.) un darba lapu nr. 1. ar jautājumiem plakātu analīzei. Izdala 2. avotu – informāciju par propagandas paņēmieniem un darba lapu nr. 2 paņēmieni analīzei. Individuāli novērtē katra skolēna darbošanos, atbild uz neskaidrajiem jautājumiem.</p>	<p>Skolotāja vadībā cenšas atpazīt nosauktās tehnikas plakātos, kopīgi analizē vienu plakātu. Ar pārējiem strādā patstāvīgi. Izpilda 4pakāpju sarežģītības uzdevumus. Ja nepieciešams, prasa padomu skolotājam.</p>
<p>Refleksijas daļa (5min)</p>	
<p>Noskaidro, kā veicies darbs, cik liels procents skolēnu atbildējuši uz cik jautājumiem. Saikne ar mūsdienām. Pārrunā ar klasi propagandas vietu mūsdienu pasaulē. No skolēniem savāc darba lapas. Tās skolotājs izvērtēs, lai noskaidrotu, katra skolēna prasmis, veicot šāda veida darbus.</p>	<p>Paceļot rokas dara zināmu skolotājam, kurš atbildējis uz kuriem un cik jautājumiem. Izvērs diskusiju par propagandas aktualitāti mūsdienās. Nodod darba lapas.</p>

Vērtēšana: skolotājs izdara secinājumus par skolēnu spējām un prasmēm, apgūstot jauno vielu un strādājot patstāvīgi un pāros, vērojot darbu, klausoties skolēnu komentārus, saņemot skolēnu jautājumus, kā arī iegūst rezultātu, izvērtējot patstāvīgi veikto avotu analīzi. Skolēni var izdarīt secinājumus par savu izpratni un prasmēm, izvērtējot savu patstāvīgi veikto darbu, saskaitot, cik zvaigznītes viņi spēja iegūt kopā par visiem uzdevumiem.

Skolotāja pašnovērtējums: skolotājs izdara secinājumus par stundas mērķa sasniegšanu, izmantoto metožu lietderību un efektivitāti, par to, kas izdevās un kādiem jautājumiem būtu jāpievērš lielāka uzmanība.

1. avots

Propagandas skaidrojumi

Ideju, uzskatu, teoriju sistemātiska izplatīšana nolūkā ar pārliecināšanu iegūt piekritējus, arī pamudināt cilvēkus uz noteiktu rīcību. (*Svešvārdu vārdnīca*. Rīga: Jumava, 1999, 634. Lpp.)

Ikviens runā, rakstos, mūzikā, filmā vai citā veidā izmantots paņēmieni, kura mērķis ir ietekmēt plašas sabiedrības viedokli. (Political Dictionary. Fast Times, Inc., <http://www.fasttimes.com/politicaldictionary.html>)

Propaganda ir mediju lietošana, lai agresīvi paustu kādu viedokli, sabiedrības „smadzeņu skalošana”, lai pārliecinātu to par kāda uzskata pareizību. (<http://www.Schoolhistory.org.uk>)

Jēdziens „propaganda” attiecas uz ikvienu paņēmieni, ar kura palīdzību tiek ietekmēti cilvēku uzskati, emocijas, attieksmes vai uzvedība, lai viņi pieņemtu propagandas autoru viedokli. Propagandas paņēmieni tiek lietoti katru dienu medijos, reklēmā, politikā, militārajā sfērā un visos cilvēku attiecību veidos. (<http://www.members.aol.com>.)

2. avots

Propagandas paņēmieni

Autoritātes spēks – ideju „pasniedz” sabiedrībā pazīstama, ievērojama, populāra persona.

Atkārtošana – galvenais vārds vai frāze tiek atkārtota vairākas reizes.

Emocionāli vārdi/simboli – tiek lietoti īpaši iedarbīgi vārdi/simboli, lai veicinātu skatītāja/klausītāja pozitīvu vai negatīvu attieksmi.

Salīdzinājums un pretstatījums (lietojot vārdus, krāsas, simbolus) – skatītājs tiek pārliecināts, ka kāda ideja, vai cilvēku grupa ir labāka nekā cita.

Iebaidīšana – baiļu radīšana pret noteiktām iedzīvotāju grupām, ienaidnieka tēla kultivēšana.

Pūļa efekts – ikvienam tiek iedvesta nepieciešamība sekot vairākumam, pūlim.

2. Pielikums

1.

Teksts plakātā: Paldies dzimtajam Staļinam par laimīgo bērnību

2.

Teksts plakātā: jaunatne kalpo fireram. Visi desmitgadīgie uz hitlerjūgendu!

3.

Teksts plakātā: Visa Vācija savos uztvērējos klausās fireru

4.

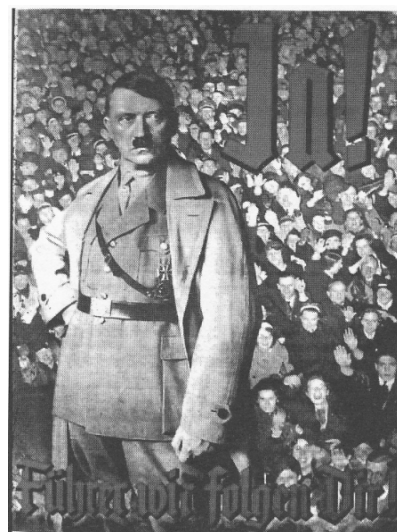

Teksts plakātā: Vācietis pērk vācu preces. Vācu nedēļa, vācu preces, vācu darbs

5.

6.

Teksts plakātā: Jā Fīrer, mēs tev sekosim!

Darba lapa Nr. 1

Vārds

uzvārds

klase

datums

Plakāta analīze	
Jautājumi	Atbildes (par katru avotu)
Kas attēlots plakātā (cilvēki, lietas, darbības)? ☆ ☆ (par katra avota analīzi)	1. 2. 3. 4. 5. 6.
Kāda ir plakāta pamatideja? Kas to apliecina? ☆☆☆ (par katra avota analīzi)	1. 2. 3. 4. 5. 6.
Kam plakāts varētu būt adresēts? ☆☆☆ (par katra avota analīzi)	1. 2. 3. 4. 5. 6.
Vai, tavuprāt, plakāts ir iedarbīgs/nav iedarbīgs? Kāpēc? ☆☆☆☆ (par katra avota analīzi)	1. 2. 3. 4. 5. 6.
Kādas totalitārisma pazīmes Tu saskati šajos avotos un ko vari secināt par valstī notiekošo! ☆☆☆☆☆ (par katra avota analīzi)	1. 2. 3. 4. 5. 6.

Darba lapa Nr. 2

.....
Vārds.....
uzvārds.....
klase.....
datums

Propagandas paņēmieni analīze	
Paņēmiena nosaukums	Pazīmes, kas apstiprina paņēmiena lietojumu plakātā (krāsas, zīmējumi, vārdi, u.c.). Pievieno avota numuru!
Autoritātes spēks	☆
Atkārtošana	☆
Emocionāli vārdi/simboli	☆
Salīdzinājums un pretstatījums	☆
Iebaidīšana	☆
Pūļa efekts	☆
Citi paņēmieni	☆☆

Pacenties iegūt sev pēc iespējas vairāk zvaigzniņu, un Tavs darbs būs veikts izcili!